

NÉPMŰVELŐK EGYMÁS KÖZT

Kultúrunka a felszabadult Délvidéken

Terjedelmes könyvben számol be Tolnay János igazgató-tanár, a Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség népművelési osztályának vezetője a DMKSZ és Bács-Bodrog vármegye népművelési titkárságainak az 1941–42. tanévben végzett népművelési munkájáról.

A jelentésből kiviláglik, hogy az a két évtizedet meghaladó idő, amelyet a Trianon által az anyatorzseről leszakított Délvidék magyarsága a jugoszláv uralom alatt eltöltött, az ottani magyarság művelődési életének, ellenálló erejének és fajszerezetének kemény erőpróbája volt. Az államhatalom ténykedése a magyarság kulturális törekvéseinek gúzsbakötésében, gazdasági erőinek elsorvasztásában csúcsodott ki.

A jugoszláv uralom sorvasztó kísérletei nyomán megelevenedtek a magyar lelkek mélyén élő szellemi hagyományok, ezek erejének tüzéből megedződve és gazdagodva került ki a magyar lélek. Felkesztette és alkotó munkára sarkalta a Délvidék magyarságát az a tudat, hogy átmentői ők a magyar szellemiségnek, amelyért felelősek nemzetük előtt és átértékelték a kötelességet: küzdeni a magyarság fennmaradásáért, mert tudták, hogy céltudatos gondozás nélkül tömegeket veszít a magyarság. Kulturális egyesületeik keretében igyekeztek az idegen légkörbe került magyar ifjúság és magyar nép lelkét a magyar művelődés értékeivel gazdagítani és ily módon a magyarságnak megtartani.

Reávilágít a jelentés, hogy a felszabadulás után fokozottabb tevékenység vár a népművelésre, mert a Délvidék magyar népe az idegen impérium járma alól anyagiakban megfogyva, szellemi felkészültségében hátramaradva került elő és ezt sürgősen kell pótolni, másrészt az anyaország két évtized alatt kulturális, egészségügyi, szociális és gazdasági téren létesített intézményeibe teljes erővel kell mielőbb bekapcsolódni.

Rámutat a jelentés, hogy az állam a maga intézményeivel nem elegendő a bajok orvoslására, a nemzetépítő munkát kizárólag hivatalos tényezőkkel elvégezni nem lehet, a társadalom szívének lüktető ereje és rugalmassága is kell hozzá. A népművelés egyik legfontosabb munkatervét abban jelöli meg, hogy a magyar társadalmat erre a közös munkára nevelje és megnyerje, hogy a magyar társadalom életrekelteje és megoldója legyen mindazoknak a feladatoknak, amelyek a magyar életet a bölcsőtől a sírig minden életnyilvánulásában kísérik.

A DMKSZ hatalmas szervezetével — 235 fiókjával, 173 tageszerveletével és 300.000 beszervezett tagjával — eredményesen irányítja a Délvidék magyarságának életét. Alosztályaiban feloleli a magyarság életmegnyilvánulásának minden ágát s azokban a Délvidék magyarságának kulturális és gazdasági javát szolgálja. Központi igazgatása a Szövetség összes munkáinak ügykezelését látja el. Bánati szervezetének ügyeit ideiglenesen a Nagybecskerekben székelő bánati központi iroda végzi a megszállás ideje alatt.

Népművelési osztálya egyedül indította meg a Délvidéken a népművelés rendszeres munkáját, szorgalmazta a hivatalos népművelési titkárságok megszervezését és azokkal harmonikusan működik együtt.

Irodalmi szakosztálya a „Szentleky Társaság”-gal karöltve intézi a Délvidék szépirodalmának megjelenítését a „Kalangya” útján. A „Délvidéki Szépművészeti Céh” a magyar iparművészet és képzőművészet erőit kapcsolja össze és segíti fejlődésében. Zeneművészeti osztálya a Délvidék zenei életét irányítja. Ifjúsági szakosztálya a magyar ifjúság nevelésügyi kérdéseivel, az ifjúságnak a magyar vérkeringésbe való bekapcsolásával foglalkozik. Gazdasági osztálya a szövetkezeti eszme harcosa, népünk gazdasági fellendítésének irányítója. Sportosztálya a testnevelés kérdéseivel, a „Délvidéki Sportrepülők Egyesülete” pedig a magyar ifjúságnak a sport

repülésben való kiképzésével foglalkozik. Az „Egyetemi és Főiskolai Hallgatók” alosztálya főiskolai tanulmányukat folytató magyar ifjaknak van segítségére.

A „Hazatérők Osztálya” Horvátországban, Boszniában és Szerbiában élő véreink hazatelepitésében nyújt segédkezet. „Hadigondozási osztálya” hős honvédek itthonmaradt családtagjairól gondoskodik, „Szociális és Biztosítási osztálya” pedig szociális téren nyújt támogatást. Szórványkutatásunk a Délvidéken elszórtan élő magyarjainkat foglalja pontos jegyzékbe.

Részletesen ismerteti a jelentés a délvidéki magyarság kulturális törekvéseit a 22 évig tartó megszállás alatt.

Bemutatja a népművelési osztály három évre kidolgozott munkatervét, amelynek alap gondolata: céltudatos nemzetnevelő munkával keresztény erkölcsű, hazafijs és szociális gondolkodású nemzedék nevelése. Az ismeretek szerzése mellett népművelésében arra is törekszik, hogy a művelendő tömeg lelkét nemes eszmékkel is megtöltse. Az élet igazolja ennek szükségességét, mert a társadalom hajótöröttjeinek legnagyobb része azok sorából került ki, akik nélkülözik az életküzdelemhez szükséges erkölcsi, jellembeli és akaratierőt.

A végzett munka jelentőségét mutatják az elért eredmények. Minden délvidéki középiskola mellett tanfolyamokat szerveztek azok számára, akik a kisebb-ségi sorsban nyelvi nehézségek miatt tanulmányaikat nem tudták befejezni s most magánvizsga útján óhajtják pótolni a mulasztottakat. Ilymódon sok száz délvidéki magyar számára vált lehetővé középiskolai tanulmányainak befejezése.

Nagyfontosságú kultúrmunkát végzett a Szövetség a magyar írás és olvasás elsajátíttatása körül. Amint a beszámoló megállapítja, a magyar ifjúság 10–40%-a nem tanulhatta meg a magyar betűvetést, mert nem volt községében magyar iskola, vagy onnan a névelemzés kirekesztette. Nemzetnevelő tanfolyamain a magyar történelem, alkotmánytan, magyar nyelv és irodalom köréből nyújtott ismeretanyaggal fokozta a magyar nemzethez való tartozás érzését, fölkellette a nemzeti öntudatot és pótolta a jugoszláv iskoláztatás e téren mutatkozó hiányait.

Népiskolai ismereteket és alpműveltséget kiegészítő tanfolyamon azokat gyűjtötte egybe, akik elemi iskolai tanulmányaikat nem fejezhették be. A hallgatók e tanfolyam elvégzése után az elemi iskola VI. osztályáig bezárólag összevontan szabályszerű magánvizsgálatot tettek, ezzel a felszabadult Délvidéken mind a politikai jogok gyakorlásánál, mind a gazdasági életben való ténnyeljárásnál erősödik a magyar nép széles rétege.

A tanfolyamok munkájáról a következő kimutatás számol be:

	Tanfolyam	Hallgatók száma	Órák száma
Magyar írás és olvasás	77	2.176	4.575
Nemzetnevelő	46	1.898	2.310
Népiskolai ismereteket kiegészítő	175	8.134	20.951
Kereskedelmi továbbképző	1	28	120
Anyák iskolája	2	247	36
Magyarnóta	5	182	119
Művészeti és kedélyképző	2	75	60
Magyar dal és tánc	3	80	110
Női kézimunka	2	57	216
Ifjúsági vezetőképző	1	40	40
Főző, befőzési	2	40	48
Közművelődési előadássorozat	6	600	140
Összesen:	322	13.557	28.725

EGYÉB KÖZMŰVELŐDÉSI MUNKÁK:

Műkedvelői előadások száma	65
Ének- és zenekarok	47
Népművelési hangverseny	2
Könyvtárak száma	35, kötetek száma 32.894, olvasók száma 19.467
Ünnepségek száma	41
Műsoros esték száma	137
Népművelési előadások száma	816, hallgatók száma 46.543
Kirándulások száma	18
Kultúrotthon van	10
Működő társadalmi egyesületek száma	157.

A Szövetség népművelési munkájában könyvtáraknak vetette meg alapját, tankönyvvel segítette szegénysorsú magyar ifjainkat, kiadja a tanfolyamok tanítási anyagát, a tanfolyamok előadói költségeit pótolja stb. stb. és széleskörű propagandamunkát fejt ki a magyar értelmiségnek a népművelés támogatására való megnyerése érdekében.

E beszámoló jelentést is — amely a felsoroltakon kívül a népművelésre vonatkozó számos utasítást és munkatervet közöl — a Szövetség annak a célnak érdekében bocsátja közre, hogy felhívja a magyar társadalom figyelmét a népművelés fontosságára, megismertesse a DMKSZ népművelési osztályának törekvéseivel, hogy lássa a Délvidék magyar társadalmának minden tagja, hogyan kapcsolhatja be lelkének értékeit e munkakörbe, hogy hozzásegítsen a boldog magyar jövődő megalapozásához.

—y—s

Budapest Székesfőváros Népművelési Bizottságának évadnyitó díszelőadása a fővárosi népművelés fennállásának 21. esztendejében

Budapest Székesfőváros Népművelési Bizottsága az elmúlt évadban töltötte be fennállásának 20. esztendejét. Huszonegyedik évének megnyitása a Magyar Művelődés Házában zajlott le a magyar honvédek tiszteletére rendezett díszelőadás keretében. A Bizottság vendégül látta a Budapesten tartózkodó sebesült-lábadozó honvédeket, a budapesti honvéd helyőrség tisztjeit és legénységét, valamint a hadbavonultak hozzátartozóit. A díszelőadáson a nagyszámú előkelőségek sorában megjelent *Faragó Béla* tábornok, a honvédelmi minisztérium elnöki osztályának vezetője, *Csipkés Ernő* ezredes, budapesti városparancsnok, a különböző budapesti ezredek parancsnokai, *Bisztray Gyula* min. o. tanácsos, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium népművelési osztályának vezetője, *Homonnay Tivadar* főpolgármester és családja, *Szendy Károly* polgármester és családja, *Némethy Károly* szföv. kultúratanácsnok, *Szebeny József*, a szociálpolitikai ügyosztály vezetője. A 2400 férőhelyes óriási nézőteret zsúfolásig megtöltötték a meghívott vendégek. A Himnuszt *Forrai Miklós* kamarakórusa intonálta és az egész közönség énekelte, majd *Novágh Gyula* tanügyi főtanácsos, a fővárosi népművelés vezetője nyitotta meg a díszelőadást a következő szavakkal:

Drága magyar Honvédek,
mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A Székesfőváros Népművelése ezzel az előadással nyitja meg működésének 21. esztendejét. A népművelés ismeretterjesztő és nemes szórakozást nyújtó tevékenysége csak eszköz egy nagy, szent cél szolgálatában: az egységes, öntudatos magyar lélek és magyar eszmény kialakításában. A gyermek- és ifjúkorban senki sem szerezheti meg azokat az erkölcsi és tárgyi ismereteket, amelyekre felnőtt korában feltétlenül szüksége van, mind a maga boldogulása, mind a nemzet egyetemessége érdekében. A nemzet sejtje a család s ezért vallásos, becsületes, boldog, egészséges, a nemzeti közösség érdekeit is szem előtt tartó családok nélkül nincsen erős nemzet. Mi sem természetesebb tehát, mint hogy a népművelés azokat az erkölcsi és tárgyi ismereteket terjeszti, amelyeknek birtokában a család minden tagja kellő felkészültséggel és felelősségérzettel teljesítheti szülői, gyermeki, hivatásbeli, állampolgári, honvédelmi és nemzeti kötelességeit. Mert nem mindegy, hogy az édesanya milyen nyelven szól gyermekeihez, idegen ritmusú dalt énekel-e a bölcső mellett, vagy szép, izes, ősi magyar dalt; gyermekeit idegen izlés szerint öltözteti-e vagy sem; lakása magyar szellemiséget sugároz-e és a család erkölcsi és szellemi életét idegen, vagy magyar eszmék irányítják-e. Nem lehet közömbös a nemzetre nézve, hogy a család tagjai szabadidejüket erkölcsileg és fizikailag káros, vagy pedig egészséget nyújtó, igaz eszmékért lelkesítő, az Isten magasságába emelő élményekkel töltik-e el. Sorsdöntő fontosságú, hogy a családi élet szellemisége magyar legyen és az édesapa a magyar eszmények megszemélyesítőjeként álljon gyermekei előtt; hogy minden magyar ember ismerje hazáját, népét. A nagy magyar szellemóriások tanításait, a magyar lélek csodálatosan gazdag megnyilatkozásait a műalkotásokban,